

Источники и литература:

1. Актуальные проблемы развития систем управления войсками / Л. В. Крымец, М. А. Теренько // Перспективы развития озброєння та військової техніки сухопутних військ : матеріали V-ї всеукр. наук.-техн. конф. – Львів, 2012. – С. 219.
2. Взаимосдействие в социальных системах: принципы организации / Л. В. Крымец // Диалог мировоззрений : материалы IV Всерос. филос. конгресса (г. Нижний Новгород, 27-30 июня 2012 г.). – Н. Новгород, 2012. – С. 193-194.
3. Крымец Л. В. Социальное взаимодействие в контексте постиндустриального общества на современном этапе развития : монография / Л. В. Крымец. – Saarbrücken : Lap Lambert Academic Publishing, 2012. – 163 с.
4. Методологический подход к организации военной деятельности / Л. В. Крымец // Перспективы развития озброєння та військової техніки сухопутних військ : матеріали V-ї всеукр. наук.-техн. конф. – Львів, 2012. – С. 219.
5. Основы теории управления войсками / П. К. Алтухов, И. А. Афонский, И. В. Рыболовский, А. А. Татарченко; под ред. П. К. Алтухова. – М. : Воениздат, 1984. – 221 с.
6. Перспективы формирования в Украине военной элиты / Л. В. Крымец // Социология в системе научного управления обществом : материалы VI Всерос. социологического конгресса (г. Москва, февраль 2012 г.). – М., 2012. – С. 285-286.
7. Проблемы оптимізації систем управління військами / Л. В. Крымец, Я. Р. Шевчук // Перспективы развития озброєння та військової техніки сухопутних військ : матеріали V-ї всеукр. наук.-техн. конф. – Львів, 2012. – С. 220.
8. Тихонов А. В. Социология управления. Теоретические основы / А. В. Тихонов. – 2-е изд., доп. и перераб. – М. : Канон+ РООИ, 2009. – 472 с.
9. Философские аспекты военной деятельности в контексте нравственного и эстетического воспитания военной элиты Украины / Л. В. Крымец // Людина і світова глобалізація: перспективи та межі розвитку : матеріали Міжнар. наук. конф. / Дніпропетр. нац. ун-т заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2011.
10. Этические контексты военной деятельности / Л. В. Крымец // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Философия. Культурология. Политология. Социология. – 2011. – Т. 24 (63). – № 3-4. – С. 300-306.
11. Krimets L.V. Interpromotion in social systems: principle of the rational activity / L.V. Krimets // Пізнання: Методологія та технологія : журнал філософія. – 2011. – Вип. 1 (26).

Павлова Т.С.**УДК 101.1****ФІЛОСОФІЯ ГЕГЕЛЯ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО СЬОГОДНІ**

Вступ. Розвиток соціальних інститутів з необхідністю вимагає розвитку громадянського суспільства, актуальним є пошук і застосування ґрунтовних методологічних підстав, методів його вивчення. Питання громадянського суспільства сьогодні є надзвичайно актуальними ще й тому, що набувають свого поширення такі загальносвітові тенденції як глобалізація, розвиток інформаційних технологій, що у свою чергу не може не впливати на суспільні процеси.

Важливим науковим завданням є вирішення проблеми, що стосується напрямів розвитку такого важливого суспільного макроринституту як громадянське суспільство та його взаємодії з державою, знайдення тих загальних моментів, що є спільними для них, а також тих моментів, що їх відрізняють. Крім того важливим є визначення певних функцій, завдань, які повинне виконувати громадянське суспільство, а також визначитися з таким важливим поняттям, як громадянин.

Постановка завдання. Предметно-об'єктивним полем даного дослідження є громадянське суспільство у філософії права Гегеля та його роль для сучасності. Метою дослідження є з'ясування питань теоретичної і практичної складової громадянського суспільства, як певної системи з властивими їй функціями, завданнями та визначити їх взаємозв'язок. До завдань можна віднести визначення деяких особливостей, що визначають філософські погляди Гегеля щодо громадянського суспільства, порівняння поглядів Гегеля і Шміттєра, що стосується громадянсько-правової проблематики, з'ясувати напрями розвитку громадянського суспільства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Часто відбувається протиставлення громадянського суспільства державі. Але така позиція не може розкрити суті ні першого, ні другого. Дійсно, громадянське суспільство має відмінні риси, які відрізняють його від держави, і це говорить перш за все про те, що мова йде про різні поняття, різні, але не протиставлені. Сучасний ідеал держави – правова держава, не протиставляє себе громадянському суспільству, навпаки, вона передбачає обов'язкову його наявність. Тенденція не протиставлення громадянського суспільства та держави, а їх взаємозв'язку і спостерігається у філософії Гегеля. Людина одночасно бере участь у багатьох суспільних зв'язках, відносинах, одночасно існує і у громадянському суспільстві, і у державі, а тому їх розумне, гармонійне співіснування є бажаним і необхідним як для кожної окремої людини, так і для суспільства в цілому. Саме до цього й необхідно прагнути.

Громадянське суспільство розуміється Гегелем як структура, що знаходиться між особою, сім'єю та державою. Погоджуються з таким підходом і сучасний західноєвропейський фахівець у сфері громадянського суспільства і демократії Ф. Шміттер. У своїй роботі «Роздуми про громадянське суспільство і консолідацію демократії» автор зазначає, що під громадянським суспільством він розуміє сукупність чи систему таких, що самоорганізуються, медіаторних (посередницьких) груп, які: є відносно незалежними як від органів державної влади, так і від поза державних одиниць виробництва та відтворення, тобто від фірм і сімей; здатні планувати і здійснювати колективні акції по захисту, досягненню своїх інтересів чи устремлінь; не намагаються при цьому підмінити собою ні державні структури, ні приватних виробників або ж прийняти на себе функції з управління політикою в цілому; але згодні діяти у рамках таких, що вже склалися громадянських чи правових норм [7, с. 16].

Ф. Шміттер, як і Гегель виділяє громадянське суспільство, як окрему структуру, що з одного боку відрізняється від особи і сім'ї, а з іншого боку від держави, але не протистоїть їм, і розглядається поруч із ними, у контексті загального розвитку. Це дозволяє розглянути громадянське суспільство, як таке, що має свій специфічний онтологічний статус, і у той же час не є відокремленим елементом загального соціального буття. Специфічною характеристикою громадянського суспільства виступає колектив, як суб'єкт відносин у громадянському суспільстві. Завдяки саме колективній діяльності, особи у громадянському суспільстві здатні захистити свої інтереси, проявити ініціативу, діяти узгоджено. Громадянське суспільство у загальному соціокультурному бутті виступає відносно держави та приватних інтересів особи не як конкурент, що намагається перейняти їх функції, а як партнер, який допомагає ці функції здійснити. І, нарешті, громадянське суспільство виступає як така структура, що є цивілізованою, діє у межах правового поля, у відповідності до розвитку суспільства, не порушуючи правових норм.

Саме як самостійну структуру зі своїми функціями і завданнями, що набуває свого розвитку з іншими елементами соціального буття розумів громадянське суспільство Гегель, саме у такому контексті інтерпретував його погляди і Ф. Шміттер. Таке розуміння громадянського суспільства дозволяє уникнути постійної проблеми його протиставлення державі і приватним інтересам, розкриває його суть і значення. Цей підхід надає підґрунтя для визнання окремими, взаємопов'язаними елементами соціального буття і особу, і громадянське суспільство, і державу, відносини між якими повинні будуватися на принципах взаємного визнання, відповідальності, що мають своїм наслідком конструктивну взаємодію на основі визнання правових вимог та взаємної довіри.

Мабуть самим актуальним і обговорюваним питанням взаємодії громадянського суспільства з іншими макроінститутами є питання його взаємодії з державою. Дійсно, держава певним чином впливає на громадянське суспільство, мова йде перш за все про вплив шляхом прийняття нормативно-правових актів, що є обов'язковими для виконання. У той же час, громадянське суспільство має вплив на державу шляхом взаємодії з нею, формуванням і розвитком суспільних відносин, і врешті решт надаючи їй оцінки. Цікавою є думка про горизонтальність зв'язків, що є характерними для громадянського суспільства і вертикальність зв'язків, що є характерною для держави. Про це зазначає Р. Патнем, він вірно підкреслює, що членство у громадянському суспільстві вимагає рівних прав і обов'язків для всіх, що досягається завдяки горизонтальним зв'язкам взаємності і кооперації, а не вертикальним зв'язкам авторитету і підпорядкованості [6, с. 112].

Дійсно, у громадянському суспільстві відносини можна характеризувати скоріше як відносини між рівними, що мають добровільний характер, у той же час, відносини у державі можуть бути означені скоріше як субординовані. Розвиток суспільних відносин у межах громадянського суспільства має більш стихійний, вільний характер, у його межах формується система соціальних інститутів, що не суперечить інтересам держави, тому вона повинна сприяти розвитку громадянського суспільства.

Громадянське суспільство увесь час знаходиться у стані розвитку, воно може бути у більшій чи меншій ступені досконалим, відповідати вимогам часу або ні, але цей процес розвитку повинен відбуватися разом із загальним розвитком соціального буття, не знаходитися з ним у дисонансі, відповідати йому, бути направленим на вдосконалення системи відносин людини – суспільство – держава. З розвитком інформаційних технологій, на один з перших планів виходить питання поінформованості суспільства. Громадянське суспільство виступає важливим транслятором соціальної інформації, формування у особи особливої, власної думки щодо тих чи інших аспектів соціального життя.

Час від часу людське суспільство потрапляє у ситуацію так званих криз, що мають економічний, політичний, соціокультурний, духовний характер. Криза вимагає від суспільства і держави плідної взаємодії, співпраці. Від цього залежить результат, який отримає суспільство, або воно пройде цю кризу збагачене новим досвідом, стане більш сильним або зазнає значних втрат. Крім того, на розвиток суспільства взагалі, його стан, впливає і рівень розвитку кожної окремої особистості, і відповідно рівень розвитку народу взагалі. Плідною повинна бути не лише взаємодія громадянського суспільства з державою, але і з кожною окремою особою, різними соціальними групами. У діяльності громадянського суспільства знаходять своє відображення ступінь розвитку громадянської самосвідомості осіб та їх громадянської активності.

Особи, громадяни, як члени громадянського суспільства повинні бути активними учасниками його діяльності, розвитку, для цього вони з необхідністю повинні розуміти важливе значення громадянського суспільства, його величезну цінність. Особи у громадянському суспільстві виступають як громадяни, цей термін є універсальним і вказує про приналежність особи до даного, певного суспільства, що має свою організацію і не конкретизує у сучасному світі при цьому його матеріальний статус, місце у суспільній

ієрархії, особливі якості. Цей термін є загальним визначенням осіб, що складають дане конкретне громадянське суспільство або іншими словами, суспільство, що складається із громадян. Це ще раз покаже, що поняття суспільство і громадянське суспільство не є тотожними, оскільки не у всякому історично існуючому суспільстві особа має статус громадянина або ж усвідомлює себе ним.

Для створення громадянського суспільства необхідним є громадянин, соціалізована особа, що досягла достатньо високого рівня розвитку. На процес формування громадянина впливають багато факторів, це і зовнішні щодо людини загальнокультурні моменти, і саморозвиток особистості, власне її прагнення до духовності, розумності. Чим більшого розвитку набуває особистість, тим більш розвинутим буде її внутрішній духовний світ, тим вище місце у її власній ієрархії цінностей будуть займати універсальні цінності, які є загальними для соціальних груп, до яких вона належить, народу, громадянського суспільства, держави, всього людства. Тим більшим буде бажання об'єктивації цих цінностей у світі, досягнення гармонії, а громадянське суспільство і держава будуть розглядатися як необхідні умови для цього. Зовнішні відносно людини соціальні інститути не будуть розглядатися нею як дещо протилежне такій особі, її власним інтересам, а навпаки, як такі, завдяки яким лишень і можливо досягти і власного інтересу, і суспільного і державного, що не суперечать один одному.

Громадянське суспільство у сучасній Україні повинне реалізовувати комунікативну функцію, суб'єкти вступають у певні відносини і досягають певного результату у процесі комунікації всередині нього та із іншими структурами; така комунікація повинна відбуватися на засадах партнерства у відносинах з державною та приватною сферами; діяльність громадянського суспільства повинна відбуватися у межах правового закону; така діяльність повинна відбуватися за принципами узгодженості, колективності і добровільності та бути направленою на розвиток суспільства.

Щодо розвитку громадянського суспільства в Україні необхідно виділити основні його напрями. Необхідні розвиток громадянської культури, міжнародного співробітництва інститутів громадянського суспільства, посилення громадянської ініціативи щодо вирішення суспільних питань, посилення комунікації між різними суб'єктами такої ініціативи, знаходження загальних цілей і соціальних компромісів. Для забезпечення не лише легальності, а й легітимності прийнятих нормативно – правових актів, які регулюють питання розвитку громадянського суспільства, необхідно залучати до їх обговорення громадськість. Окрім того, розвинуте громадянське суспільство потребує створення розгалуженої системи своїх структур.

Гегель говорить про важливість національних факторів у законотворчості, діяльності громадянського суспільства і держави, тому не можна ігнорувати ці фактори і щодо України, намагаючись нав'язати їй приклад шляху розвитку якоїсь іншої конкретної держави. Національні аспекти стають актуальними у всьому світі, не є виключенням і Україна. Тому ще більший інтерес викликає тематика народного духу, про який говорить Гегель. Громадянське суспільстві, коли воно є розвинутим та у повній мірі виконує свої функції, є важливим фактором у самовизначенні нації, народу. Формування ринкових відносин в Україні є величезним полем для розвитку громадянського суспільства та різних його структур. Розвиток світового суспільства, що характеризується зараз як постіндустріальне, інформаційне передбачає багатомірність, плюралізм різних соціальних явищ.

Умови, у яких здійснюється становлення громадянського суспільства України є унікальними і без урахування цієї специфіки не обійтися. Таке становлення не є процесом, що відбувається сам по собі, він потребує стимулювання, впорядкування системи державного управління таким чином, щоб держава не розглядалася осторонь цього процесу. Гегель щодо цього не протиставляє громадянське суспільство державі, а розглядає їх у взаємозв'язку, вони мають різні функції, але пов'язані за своїм сутнісним значенням. Громадянське суспільство має на меті захист правових приватних інтересів осіб, які складають колективи і не суперечать загальнодержавним інтересам, а держава захищає загальну волю, себе як ціле, що не суперечить приватним, колективним інтересам і свободі волі особи. Не протиставлення, а взаємодія є ключовим поняттям у розгляді питань взаємовідносин громадянське суспільство – держава у філософії Гегеля.

Висновки. У питаннях такого складного процесу як формування громадянського суспільства не можна оперувати лише теорією або лише практикою, вони повинні бути разом, про що й говорить Гегель. Теорія і практика повинні поєднатися у складному діалектичному процесі розвитку, гармонійно поєднані, вони становлять дійсність, тобто розумно впорядковану реальність. Намагання відділити теорію від практики, протиставляти їх не приводять до позитивного результату у пізнанні та вирішенні проблем права, громадянського суспільства, держави, а лише заганяють їх у глибокий кут. Не можна штучно створені теорії, які не мають під собою практичної основи застосовувати до емпіричної реальності, діючих умов і обставин і при цьому сподіватися на те, що вони будуть працювати, таким же чином, як не можна відштовхуватися лише від емпіричної реальності, не знайшовши у ній раціональне зерно, не побачивши у ній поступ загального розвитку духу.

В аналізі і вирішенні зазначених важливих питань громадянського суспільства необхідним є комплексний підхід у відповідності з яким враховуються і теоретичні і практичні аспекти, права окремої людини і право взагалі, індивідуальний, суспільний і загальний інтерес. Всім цим вимогам відповідає гегелівське філософсько-правове вчення.

Джерела та літератури:

1. Williams R. Fichte and Hegel on the other / R. Williams. – N. Y. : SUNY Press, 1992. – 332 p.
2. Визгин В. П. Понятие метода в философии Гегеля / В. П. Визгин // Философские исследования. – 1999. – № 3. – С. 140-148.
3. Гегель Г. В. Ф. Политические произведения / Г. В. Ф. Гегель. – М. : Наука, 1978. – 438 с.
4. Гегель Г. В. Ф. Философия права / Г. В. Ф. Гегель – М. : Мысль, 1990. – 526 с.
5. Дженис М. Европейское право в области прав человека: Практика и комментарии / М. Дженис, Р. Кэй, Э. Брэдли; [пер. с англ.]. – М., Budapest : Права человека, 1997. – 608 с.
6. Патнем Р. Чтобы демократия сработала: Гражданские традиции в современной Италии / Р. Патнем. – М., 1996. – 260 с.
7. Шмиттер Ф. Размышления о гражданском обществе и консолидации демократии / Ф. Шмиттер // Полис. – 1996. – № 5. – С. 16-27.

Пальчик С.И.**УДК 301+355.133.6****ЦЕННОСТНЫЕ ОСНОВАНИЯ ТРАДИЦИЙ И ВОИНСКИХ РИТУАЛОВ
В ООРУЖЕННЫХ СИЛАХ УКРАИНЫ**

Военная деятельность в контексте современного украинского общества принципиально отличается от иных видов социальной деятельности строгой регламентацией и формализацией как нормативно-правовой регуляции, так и субъектно-личностного уровня. Однако весь уклад военной службы определяется и регулируется не только нормами права, закрепленными в воинских уставах, приказах командиров и начальников, но и моральной силой традиций и ритуалов, которые сплачивают воинов, воспитывают у них высокие морально-боевые и нравственно-эстетические качества.

Целью данной статьи является рассмотрение воинских ритуалов и традиций как основных ориентиров аксиологического и праксиологического измерений системы Вооруженных Сил Украины.

Объектом данного исследования является воинская деятельность в процессе исторического развития.

Предметом – военные ритуалы и традиции как субъективный и объективный фактор формирования Вооруженных Сил в современном украинском обществе.

Каждый ритуал, как правило, связан с важными моментами в жизни воинского коллектива, Вооруженных Сил государства и оказывает сильное влияние на становление мировоззрения и самосознания воинов. Всякое нарушение традиционного порядка проведения ритуала ведет к разрушению его как системы и к резкому ослаблению его эмоциональной действенности.

Традиции и ритуалы в значительной степени определяют жизнедеятельность и морально-психологическую атмосферу воинских коллективов армии и флота.

Во-первых, имея в своей основе определенные идеи и установки, они способствуют формированию духовного единства и сплоченности личного состава Вооруженных Сил, нацеливают его на осознанное выполнение воинского долга перед Родиной.

Во-вторых, обеспечивают преемственность многих поколений защитников Отечества, с их помощью происходит накопление и передача духовных ценностей, которые складывались в процессе всей истории Вооруженных Сил.

В-третьих, регулируют взаимоотношения между военнослужащими, заставляют людей, вливающих в воинские коллективы, подчиняться установленным там правилам и нормам поведения.

В-четвертых, подают пример для подражания, создают морально-психологический и эмоциональный настрой осознанно действовать в различных ситуациях, опираясь на положительный опыт.

В основе воинских традиций и ритуалов лежат три ключевых нравственных понятия - «Родина», «Честь», «Долг», а также закреплены духовно-нравственные и организационные принципы, на которых держатся Вооруженные Силы - патриотизм, войсковое товарищество, профессионализм, дисциплина и субординация. Воинские традиции поддерживаются и выполняются, прежде всего, в силу внутренней убежденности военнослужащих в их необходимости, так как приказом и страхом наказания невозможно заставить человека длительное время переносить тяготы и лишения службы, жертвовать здоровьем и жизнью.

Многие воинские традиции и ритуалы закреплены в Военной присяге, уставах, наставлениях и инструкциях. Таким образом, они приобретают не только моральную необходимость, но и юридическую значимость. Так, например, в четырех общевоинских (а особенно в дисциплинарном) уставах Вооруженных Сил Украины определены ритуалы служебно-боевой деятельности и традиционные нормы поведения военнослужащих.

Кроме того, в Вооруженных Силах Украины есть ритуалы и традиции, о которых не говорится в уставах, но они прочно вошли в жизнь воинских коллективов и широко практикуются. Это посвящение в гвардейцы (подводники, десантники); встречи молодого пополнения; чествования ветеранов и сослуживцев, отличившихся при выполнении воинского долга, и другие.

Однако в отечественной армии и на флоте проявляются традиции и негативного характера. Так, например, в отдельные периоды истории императорской армии в ней процветали «муштра», плац-парадность и рукоприкладство. Советская армия в 70 -80-е годы XX века «болела» так называемой